

7. **Даль, В.** Толковый словарь живого великорусского языка / Владимир Даль. – М. : Русский язык, 1982. – Т. 4. – 683 с.
8. **Лотман, Ю. М.** О поэтах и поэзии / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство-СПб, 1996. – 848 с.
9. **Ляхова, Ж. Т.** За рядками листів Тараса Шевченка / Ж. Т. Ляхова. – К. : Дніпро, 1984. – 134 с.
10. **Маликова, Л. Т.** Лексико-семантическая группа русских прилагательных со значением отсутствия определенного признака предмета и пути ее пополнения / Л. Т. Маликова // Рус. языкознание. – К., 1991. – Вып. 23. – С. 70–77.
11. **Меньшиков, И. И.** Поэтическое слово Пушкина. Словарь лексических компонентов атрибутивных конструкций / И. И. Меньшиков, В. И. Мордань, Н. В. Подмогильная. – Днепропетровск : Січ, 1999. – 325 с.
12. **Мойсієнко, А. К.** Епітет в поезіях Т. Шевченка / А. К. Мойсієнко // Українська мова в процесі національного відродження України. – К., 1993. – С. 145–150.
13. **Набоков, В. В.** Пушкин и Ганнибал / В. В. Набоков // Легенды и мифы о Пушкине. – СПб., 1995. – С. 5–53.
14. **Пробст, М. А.** Текст в системах коммуникаций / М. А. Пробст // Проблемы структурной лингвистики – 1979. – М. : Наука, 1981. – С. 5–16.
15. **Ушаков, Д. Н.** Большой толковый словарь современного русского языка / Д. Н. Ушаков. – М. : «Альпиа-Принт», 2005. – 1239 с.
16. **Шипіцина, Г. М.** Семантичні категорії прикметників в аспекті ознак системності: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.02 / Г. М. Шипіцина. – Д., 1993. – 34 с.
17. **Шрам, А. Н.** Семантическое развитие прилагательных в современном русском языке / А. Н. Шрам // Семантика слова в диахронии. – Калининград, 1987. – С. 105–113.

УДК: 007 : 304 : 070 «1933 – 1934»

І. В. Сипченко

ГАЗЕТИ ПОЛІТВІДДІЛІВ МТС У СИСТЕМІ ГАЛУЗЕВОЇ ПРЕСИ СУМЩИНИ

Розглянуто структуру видань політвідділів МТС Сумщини, визначено основні тенденції у висвітленні нагальних суспільно-політичних і господарсько-економічних питань та засоби ідеологічного впливу у формуванні соціалістичного світогляду.

Ключові слова: галузева преса, видання політвідділів, місцева газета.

Рассмотрена структура изданий политотделов МТС Сумщины, определены основные тенденции в освещении актуальных общественно-политических и хозяйственно-экономических вопросов и средства идеологического воздействия в формировании социалистического мировоззрения.

Ключевые слова: отраслевая пресса, издания политотделов, местная газета.

The structure of editions of motor-tractor stations' political departments of Sumy region has been considered. The main tendencies in lightening of urgent social, political, and economic issues have been determined. The means of ideological influence in forming socialistic world outlook have been defined.

Key words: trade press, publishing political departments, the local newspaper.

В історії розвитку української радянської періодики 30-ті роки відзначаються остаточною формуванням її вертикальної партійно-адміністративної структури, а також інтенсивним розвитком нових типів видань, серед яких значного поширення набуває масова низова преса.

У 1933 р. ЦК ВКП(б) виніс постанову про організацію газет при моторно-тракторних станціях [2, с. 437]. Спираючись на архівні документи, О. Попова зазначає, що за інформацією українського комітету у справах друку на 10 червня 1933 р. в Україні налічувалося 323 видання МТС. Одночасно стимулювалося створення газет при політвідділах залізниць, а в середині 30-х рр. – виробничих газет при заводах і шахтах. Так, наприкінці 20-х рр. в Україні налічувалося 170 багатотиражок, офіційні зведення за 1932 р. засвідчують зростання їхньої кількості до 700 одиниць, а у 1936 р. їх стало 436. Крім того, створювалися багатотиражки у радгоспах і колгоспах [3, с. 53–59].

Створені за директивою ЦК ВКП(б) від 25 січня 1933 р., політичні відділи при МТС та радгоспах заснували власні або підпорядкували собі вже існуючі періодичні видання. До обов'язків керівників політвідділів належали, зокрема, такі завдання: виявлення та висвітлення діяльності контрреволюційних, антирадянських та куркульських угруповань, організацій та окремих осіб як у складі самої МТС, так і всієї території, що обслуговує МТС; охорона соціалістичної власності, запобігання та завдання вчасного й оперативного удару по розкрадачах, шкідниках, терористах, саботажниках та ін.; всебічне висвітлення політико-морального та виробничо-господарського стану МТС і радгоспів [1]. У зв'язку з цим формувалося й відповідне змістове наповнення газет політвідділів.

Підкреслимо, що на теренах Сумщини у 1930-х рр. видання сільськогосподарського спрямування (газети МТС та радгоспів) кількісно переважали газети промислової орієнтації, що насамперед зумовлено економіко-географічною специфікою регіону. Звідси **актуальним** видається питання розгляду змістового наповнення та ідеологічної концепції газет названого сегмента періодики з урахуванням регіонального чинника. Ставимо за **мету** описати змістову структуру видань політвідділів МТС Сумщини, визначити основні тенденції у висвітленні нагальних суспільно-політичних та господарсько-економічних питань і засоби ідеологічного впливу. **Об'єктом** аналізу стали газети політвідділів МТС, які збереглися у фондах Державного архіву Сумської області й датовані 1934 роком.

Нами встановлено, що газети політвідділів МТС виходили з періодичністю два-три рази на тиждень накладом у 1500–3000 примірників. Слід зазначити, що тираж газет поступово збільшувався протягом двох років існування політичних відділів, що, на нашу думку, свідчить про популярність видань, удосконалення роботи редакцій та покращення їхніх матеріальних умов. Так, газета «За заможних колгоспників» політвідділу Андріяшівської МТС на початку 1934 р. виходила накладом у 800 примірників, а вже наприкінці року її тираж становив 2700 екземплярів.

Необхідно зауважити, що переважання публікацій з актуальних сільськогосподарських питань є спільною тенденцією для всіх видань цього типу. Тематика матеріалів здебільшого зумовлена сезонними потребами села. Наприклад, в осінніх випусках газет переважають питання зимівлі худоби, зимової оранки, ремонту техніки, збирання цукрових буряків тощо, натомість у весняних провідною темою, зрозуміло, була посівна кампанія. Авторами всіх публікацій місцевої тематики були сількори. Традиційно друкувалися урядові постанови, промови комуністичних лідерів.

Із переходом газет під керівництво політичних відділів особливої гостроти набула тема чисток у партії та висвітлення їхніх підсумків у місцевій пресі. Наприклад, «Ударник-колгоспник» – орган політвідділу Курилівської МТС (сьогодні с. Курилівка входить до складу Сумської області) у випуску за 31 липня 1934 р. оприлюднив постанову бюро Чернігівського обкому КП(б)У і обласної комісії чистки «Про висвітлення в обласній та районній пресі ходу чистки обласної парторганізації». У постанові йдеться: «Районні газети не викривають вчасно фактів кругової поруки і змов проти чистки, не викривають усіх затискувачів са-

мокритики, зривачів зборів <...> матеріали, вміщені у газетах, не завжди стоять на високому ідейному рівні, а окремі газети допускають найгрубіші політичні помилки, що опошляють завдання чистки» («Ударник-колгоспник» № 52, 31 липня 1934 р.). Цікавим здається і факт, що в багатьох пунктах постановою визначаються пріоритетні завдання преси: «Зобов'язати всіх редакторів газет рішуче підсилити систематичне висвітлення ходу чистки парторганізацій, мобілізуючи маси на активну участь у чистці, залучаючи робітників у повсякденну роботу газет. Газети повинні нещадно викривати найменші факти затиску самокритики, змов проти чистки, викривати дворушників, сміливо викривати всі недоліки роботи керівництва райпарторганізацій <...> Зобов'язати редакторів усіх райгазет організувати в газетах «кутки пропагандиста», в яких систематично друкувати популярні статті і уривки пропагандистського характеру, написані зрозумілою для нас мовою» («Ударник-колгоспник» № 52, 31 липня 1934 р.).

На виконання постанов ЦК та обласних комітетів партії у газетах МТС було засновано «Кутки пропагандиста». Так, у газеті «За більшовицькі колгоспи» Буринської МТС «куток» почав працювати у вересні 1934 р. Переважно він складався з уривків промов Сталіна: «Про природу колгоспів» (Й. Сталін з промови на з'їзді аграрників-марксистів, № 80, 26 вересня 1934 р.); «Про артіль і комуну» (Й. Сталін з доповіді на 17-му партз'їзді, № 87, 17 жовтня 1934 р.); «Про рівність» (Й. Сталін з доповіді на 17-му партз'їзді, № 91, 29 жовтня 1934 р.). «Кутки пропагандиста» поступово з'явилися і в інших виданнях МТС та радгоспів.

Сількорівські публікації, як і в районних газетах, були схожими між собою і здебільшого мали на меті викрити порушників, п'яниць, куркулів, інші «ворожі елементи». Назви матеріалів на кшталт «З корінням викорчувати залишки куркульта» («Ударник-колгоспник» № 72, 10 жовтня); «Селіванов допускає втрати» («За більшовицький колгосп» № 84, 5 жовтня) тощо трапляються практично в кожному номері газет. Часто дописи супроводжувалися малюнками, карикатурами, фотографіями.

Численні соціалістичні змагання, що закликали достроково виконати плани п'ятирічки, детально висвітлювалися на сторінках преси усіх рівнів. Необхідність у підбитті підсумків змагань, рейдів, походів із перевірки якості виконання планів виробництва зумовила появу у газетах МТС «червоних» і «чорних» дошок. «Дошки» стали постійними рубриками на шпальтах видань політвідділів. На Червону дошку газети «Колгоспний шлях», наприклад, «занесені» колгоспи, що «побільшовицькому борються за підготовку до весняного сіву: колгосп ім. Сталіна с. Попівка, голова Черевко, парторг Ніколаєва; колгосп «Зоря життя» с. Бондарі, голова Доля, парторг Лагошній». На чорній дошці – колгоспи, «що злочинно зривають підготовку до весняної сівби: колгосп ім. Ворошилова с. Козацьке, голова Соколов, парторг Тришин...» («Колгоспний шлях» № 15, 5 березня 1934 р.)

На початку 1930-х рр. радянською пропагандою розпочалося штучне перебільшення і звеличення ролі особистості Й. Сталіна, створення навколо його образу «напівбожественного» ореолу. Звеличування й оспівування особи Сталіна спостерігаємо в публікаціях видань МТС Сумщини. «Вождеві, вчителю і кращому другові трудящої молоді – Йосифу Віссаріоновичу Сталіну» присвячена передова сторінка газети «За більшовицькі колгоспи». «Дорогий товариш СТАЛІН! – пишуть комсомольці-учасники пленуму ЦК ВЛКСМУ. – Сьогодні у нас велике радісне свято – 15-річчя ЛКСМУ. У всіх нас говорить одна думка, одне бажання – передати перше слово найбільшій любові й довіри Вам, Йосиф Віссаріонович, Вам, вождеві, вчителю, другові революційної молоді, великому продовжувачу справи Леніна. <...> Хай живе багато років на страх ворогам, на радість пролетарям і пригнобленим усіх країн – наш великий любий СТАЛІН!» («За більшовицькі колгоспи» № 57, 17 липня 1934 р.).

Доповіді вождя обговорювалися («пророблювалися») на зборах бригад і колгоспів, право рапортувати Сталіну про виконання планів виборювалося через соцзмагання. Про це свідчать назви численних публікацій у газеті «За заможних колгоспників»: «На чолі з вождем міжнародного пролетаріату тов. Сталіним країна Рад крокує до безкласового суспільства» (№ 9, 4 лютого 1934 р.); «Озброїться доповіддю т. Сталіна. Доповідь Сталіна проробити з кожним колгоспником, з кожним трудящим одноосібником» (№ 11, 13 лютого 1934 р.) та багато інших.

Помітним явищем у структурі газет МТС стали «літературні кутки» або «літературні сторінки». Перша літературна сторінка, наприклад, у газеті Конотопської МТС «Колгоспний шлях» (№ 79, 7 листопада 1934 р.) присвячена річниці Жовтневої революції. Мету створення такої рубрики редакція роз'яснює у зверненні до читачів: «Сьогодні ми вперше випускаємо літературну газету. Завдання літгазети полягає в тому, щоб у художніх образах, в портретах показати життя й побут колгоспників. Завдання полягає у тому, щоб згуртувати навколо себе початківців, тобто колгоспників, що тільки почали над собою працювати. <...> Думки, що писати можуть лише ті, що мають талант, невірні. Для того, щоб писати, треба багато читати художньої літератури. Читати повільно, вдумуючись в кожне слово» (№ 79, 7 листопада 1934 р.). Зрозуміло, такий підхід редакції до захоплення «місцевих талантів» дався взнаки: на шпальти посипалися вірші, частівки, оповідання вкрай низького художнього рівня, тексти яких містили значну кількість помилок, а тематика відбивала популярні тогочасні ідеї. На загальному тлі вирізняється видання Буринської МТС «За більшовицькі колгоспи», оскільки у «літературному кутку» газетарі пропонували читачам не низькопробний місцевий фольклор, а уривки з творів відомих письменників. Так, у № 93 (7 листопада) надруковано уривок із повісті О. Серафимовича «Залізний потік», у № 99 (26 листопада) читаємо поезію І. Шухова «Вартові» у перекладі А. Малишка. Варто зауважити, що тематика творів, представлених на літературних сторінках чи у «кутках», здебільшого мала пропагандистський характер, прямо чи опосередковано насаджуючи комуністичні ідеї.

Звернімо увагу на те, що матеріали дописувачів, зокрема і сількорів, газети друкували з помилками, без належної коректури. З метою виправлення допущених похибок у газетах подекуди з'являлася рубрика «поправки» на останній сторінці випуску. Наприклад, у випуску «Ударника-колгоспника» за 13 травня читаємо: «В рапорті артілі «Шлях до комунізму» с. Сем'янівка, що його надруковано в попередньому номері нашої газети, з вини коректури написано: «зробленої прополки зернових культур 627 га». Слід читати: «62 га і 70 соток».

Про намагання влади вивести галузеву багатотиражну газету на більш високий професійний рівень свідчить увага до робсількорівського руху. Інформацію про злеті робсількорів (центральных, українських, обласних, районних тощо), матеріали та постанови ЦК публікують усі центральні та регіональні видання. У постанові від 1 червня 1934 р. «Про керівництво робсількорівським рухом і боротьбу з переслідуванням робсількорів» ЦК КП(б)У пропонує: «Посилити висвітлення роботи з робсількорами на сторінках газет. <...> Партійним організаціям допомогтися того, щоб заводські багатотиражки, районні, політвідділівські та стінні колгоспні газети будувалися переважно на робсількорівському матеріалі, і щоб основна частина газети складалася з статей і заміток робсількорів. <...> Райпарткомам спільно з політвідділами МТС та радгоспів і редакціями районних та політвідділівських газет провести в червні районні зльоти робсількорів, на яких поставити звіти редакцій про їхню роботу та керівництво робсількорами» («Ударник социалистических полей» № 46, 24 червня 1934 р.).

Аналіз змісту, структури, ідеологічної складової газет політвідділів МТС дозволив зробити певні **узагальнення**, а саме: друковані органи стали ідеологічним знаряддям масової політичної роботи у формуванні соціалістичного світогляду

колгоспника; мали прямий організаційно-ідейний зв'язок із читацькою аудиторією, оскільки створювалися безпосередньо в осередках народного господарства; з погляду тематики та ідейно-пропагандистських настанов газети продовжували традиції видань-попередників.

Бібліографічні посилання

1. Кочаненков, С. С. Деревня в 30-е годы. Очерки по истории родных мест. Жизнь смоленской деревни [Електронний ресурс] / С. С. Кочаненков. – Режим доступу : sites.google.com/site/rodnyemesta/derevna-v-30-e-gody.
2. О партийной и советской печати : сб. документов. – М. : Правда, 1954. – 692 с.
3. Попова, О. Ю. Функціонування газетної періодичної преси Радянської України (кінець 1920-х – 1930-ті рр.): тенденції, механізми, практики / О. Ю. Попова // Гілея : наук. вісн. – К., 2013. – Вип. 68. – С. 53–59.

УДК 007 : 304 : 070

І. М. Сухенко

SELF-ACTUALIZATION OF PERSONALITY WITHIN CONTEMPORARY INFORMATION SOCIETY: THE EUROPEAN QUALIFICATIONS FRAMEWORK

Розглядаються особливості поетапного розвитку самоактуалізації особистості, представлені рівні європейської кваліфікаційної рамки в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Ключові слова: самоактуалізація, медіаосвіта, інформаційний простір, рамка кваліфікацій.

Рассматриваются особенности поэтапного развития самоактуализации личности, представлены уровни европейской рамки квалификаций в условиях современного информационного общества.

Ключевые слова: самоактуализация, медиаобразование, информационное пространство, рамка квалификаций.

The peculiarities of staged development of a personality's self-actualization in the contemporary information society are under study within the European Qualification Framework.

Key words: self-actualization, media-education, information society, the EQF.

The contemporary stage of developing the higher education in Europe deals with prior tendencies within Europe 2020 Strategy, including the strategies of smart growth, sustainable growth and inclusive growth. In order to implement some directions of these strategies the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted the resolution «On the National Qualifications Framework in Ukraine» (November 23, 2011, № 1341) [1], that is to be the real background for developing and adopting the documents to direct the strategy and the quality of the Ukrainian education due to the demands of the contemporary economy as well as the European standards which leads to the essential reforms within the contemporary society. This situation distinguishes the urgency of the issue in this publication.

This resolution was a logical step following The Bergen Conference of European Ministers Responsible for Higher Education (May, 19-20, 2005) when they adopted the overarching framework for qualifications in the EHEA, comprising three cycles